

FOAMETEA ȘI STAREA DE SPIRIT DIN MOLDOVA ÎN ANII 1945-1946

NICOLAE IONESCU- VASLUI*

O problemă importantă cu care s-a confruntat România și îndeosebi Moldova în anii 1945-1946, au constituit-o seceta și foametea. La acestea se adaugă și obligațiile mari impuse sub forma produselor de tot felul, așa încât, treptat, au fost golite până și silozurile și depozitele strategice¹. Anul 1946 fusese un an secetos și recoltele strânse de pe câmp, mai ales din Moldova, erau foarte slabe. Explicațiile situației erau, însă, mult mai profunde. Țăranii abia se întorseseră de pe frontul de Vest și reforma agrară afectase economia rurală. Deoarece Moldova fusese teatru de război, aici distrugerile erau mari și foamea a lovit mai mult. Mase mari de oameni plecau în pribegie pentru a-și procura cele necesare traiului. Orașele aveau cartiere întregi, mai ales cele centrale, prefăcute în ruine, iar satele se ridicau din cenușa².

Vestea foametei din România, stat agricol, cu mari resurse alimentare și disponibilități pentru export, a depășit granițele țării. Se lansase un apel către toți cei ce avuseseră legături cu țara pentru a face colecte și a se obține ajutor.

La dificultățile existente în industrie, ca urmare a lipsei de materii prime, a pieselor de schimb, a insuficienței mijloacelor de transport și a penuriei de combustibil, se adaugă consecințele celui de-al doilea an de secetă. Deși suprafața arabilă cultivată în 1946 a fost de 9,36 milioane ha, fiind superioară cu 3,5 mii ha celei cultivată în 1945, recolta agricolă a fost foarte slabă³. Speranțele într-o recoltă mai bună, reale, în primăvara anului 1946, au fost curmate însă de seceta excesivă, cu mult mai gravă prin urmările sale, decât cea din anul 1945, începută către sfârșitul primăverii și continuată până la mijlocul toamnei. Ea a cuprins 24 de județe, cu precădere cerealiere, situate în Moldova și Sud-Estul țării. Din totalul de 58, cea mai mare parte a acestora au suferit pentru a doua

* Profesor, inspector de specialitate, Inspectoratul Școlar Județean Vaslui.

1. Iosif Constantin Drăgan, *Prin Europa*, vol. III, Cluj-Napoca, 1980, p.226.

2. *Ibidem*, p.297.

3. *Statistica agricolă a României*, vol. VII, București, 1948, p.12-13.

oară datorită lipsei de umiditate. Efectele lipsei de precipitații au fost agravate de insuficiența inventarului agricol viu și mort, de caracterul predominant extensiv al agriculturii românești, de structura înapoiată a producției și a proprietăților agricole. Greutățile întâmpinate au fost deosebit de mari, lipsa de alimente și de produse pentru industria ușoară fiind "completată" prin speculă și inflația de mari proporții. Numai în ultimele trei luni ale anului 1945, prețurile la bunurile de larg consum s-au urcat de cinci-șase ori în Moldova, în timp ce salariile se mențineau la un nivel scăzut⁴. Situația s-a înrăutățit mult după al doilea an de secetă. În unele părți ale județului Iași recolta de grâu a fost în vara anului 1946, de 70-100 kg la hectar. În cea mai mare parte, porumbul se uscăse încă din iulie. Majoritatea populației avea venituri mici, asigurându-și cu greu alimentele necesare. În 1946, lipsa alimentelor a provocat o creștere rapidă a prețurilor. Un kilogram de orez care costa în iunie 4200 de lei, ajunsese în octombrie la 20000 de lei, faina albă de la 340 de lei la 7800 lei, iar grișul de la 240 de lei crescuse la 7700 lei/kg.⁵ În aceste condiții chiar și puținele cereale care ajungeau în județele deficitare erau inaccesibile oamenilor de rând. Funcționarii, cadrele didactice și țăranii erau extrem de îngrijorați de creșterea prețurilor. Pentru ca un țăran să-și poată cumpăra o pereche de ghete trebui a să vândă cca 300 kg de grâu.⁶ În același timp, un învățător câștiga între 60000 și 90000 de lei pe lună, fapt ce îi determina pe mulți să-și abandoneze catedrele pentru munci fizice, unde remunerația era de 8500-9000 lei/zi, asigurându-și astfel alimentele necesare supraviețuirii.⁷ În luna septembrie 1946 devenise evident că România era nevoită să importe cereale pentru a putea depăși criza alimentară. În ciuda dificultăților prin care trecea țara, livrările de cereale către URSS erau o preocupare esențială pentru autoritățile românești. Până la sfârșitul lunii septembrie fusese livrată județelor deficitare o cantitate de 2390 tone de cereale, în timp ce în Uniunea Sovietică fuseseră expediate 26665 tone.⁸

În condițiile arătate mai sus, posibilitățile de asigurare a hranei populației, mai ales a celei din Moldova, cu produse de primă necesitate din resurse interne erau cu totul insuficiente. Rezervele de cereale din recolta anilor precedenți erau deja epuizate. Mai mult, România avea de restituit 30000 de vagoane de cereale importate cu împrumut, în a doua jumătate a anului 1945, din URSS pentru acoperirea deficitului cauzat de seceta din acel an.

4. Gh. Zaharia (coord.), *op. cit.*, p. 254.

5. Florian Banu, *Calamități ale secolului al XX-lea: Foametea care a devastat Moldova în 1946-1947*, în "Arhivele Securității", București, 2002, p. 143.

6. Arhivele Naționale Istorice Centrale (Arh.N.I.C.), Fondul Inspectoratul General al Jandarmeriei, dosar 153/1946, f. 267.

7. Ibidem, dosar 152/1946, f. 17 și f. 240.

8. Florian Banu, *op. cit.*, p. 143.

Trebuiau satisfăcute obligațiile curente în anul în curs, care decurgeau din aplicarea diverselor prevederi ale Convenției de Armistițiu. Dintr-o țară exportatoare de cereale și produse agroalimentare, una din principalele surse de deize ale țării, România a devenit o țară importatoare de cereale pentru a salva populația de la înfometare.

Seceta a adus o adâncă perturbare în toate sectoarele de activitate, cu profunde implicații sociale și politice, provocând în același timp, pe fundalul greutăților generate de urmările războiului, o psihoză de panică ce s-a transformat treptat într-un factor activ de dereglare a vieții economice.

În afară de acțiunea oficială pe linie de stat, dusă de Comisia interministerială, s-a creat la 31 august 1946, în urma apelului unui grup de personalități, oameni de știință și cultură, artiști, Comitetul pentru Ajutorarea Regiunilor bătute de Secetă (C.A.R.S), care a stâmit un larg ecou în sufletele cetățenilor. La ajutorarea regiunilor afectate de secetă a contribuit și Apelul Patriarhului Nicodim al Bisericii Ortodoxe Române pentru sprijinirea regiunilor calamitate, îndeosebi a populației din zona Moldovei⁹. La acest Apel se adaugă și eforturile noului ierarh Iustinian Marina, episcop vicar de Iași la Mitropolia Moldovei și Sucevei, viitorul patriarh al României, de a alina suferințele populației din zonă, grav afectată de secetă.¹⁰

Activitatea CARS-ului s-a îmbinat și a completat acțiunea oficială pe linie de stat. Atunci când colectările Comisiei interministeriale încetineau datorită diferitelor dificultăți, CARS-ul își amplifică activitatea pentru a suplini minusurile înregistrate. Intensificările colectărilor oficiale în noiembrie 1946 și ianuarie, februarie 1947, au fost urmate de sporirea acțiunilor neoficiale ale CARS-ului în lunile decembrie 1946 și martie 1947, care au adus astfel o contribuție de mare importanță materială și morală la traversarea momentelor dramatice ale secetei.

CARS-ul a reușit să trezească interes și înțelegere față de cei năpăstuiți și nu numai în țară, ci și în afara hotarelor ei. Solidaritatea popoarelor străine, a diferitelor societăți de binefacere s-a manifestat în bună parte prin intermediul CARS-ului căruia i se adresau pentru a oferi ajutorul lor poporului român și îndeosebi evreilor din țară. Lupta pentru salvarea populației înfometate din regiunile lovite de secetă, pentru ocrotirea copiilor sinistrați și asigurarea viitoarei recolte, a dat naștere unor copleșitoare acte de solidaritate națională. Activitatea CARS-ului a constituit, fără îndoială, un exemplu de mare voință națională, manifestat în momente deosebit de grele pentru poporul român, în special pentru Moldova.

9. "Jurnalul de dimineață", anul VIII din 28 august 1946.

10. "Biserica și stăpânirea politică 1918-1989 în "Dosarele Istoriei", nr.11, 2002, p.38-39.

În primele șase luni de la înființare, CARS-ul organizase aproape 1200 de cantine, unde se hrăneau zilnic 13000 de persoane. În aceeași perioadă fuseseră puși la adăpost în familii și cămine, în regiunile mai puțin afectate, 24000 de copii¹¹. La jumătatea lunii mai 1947 numărul copiilor evacuați din regiunile deficitare în cele așa-zis excedentare crescuse la 51313, iar cele 1756 de cantine înființate distribuiau zilnic 148888 rații¹².

Pentru intensificarea și coordonarea centralizată de către stat a tuturor acțiunilor de combatere a efectelor secetei, Adunarea Deputaților a votat la 27 februarie 1947, la inițiativa guvernului, legea pentru înființarea Comisiei interministeriale și a Comitetelor pentru ajutorarea regiunilor bântuite de secetă, a căror activitate urma să se desfășoare timp de un an, termen care putea fi prelungit sau redus după necesitate¹³.

O problemă deosebită a constituit-o colaborarea CARS-ului cu Apărarea Patriotică și alte organizații pentru transportarea și distribuirea ajutoarelor venite din străinătate sau pentru buna funcționare a cantinelor suedeze, înființate în Moldova de o societate din Stockholm, "Salvați Copiii"¹⁴. În mai 1947 CARS-ul întreținea, în județul Iași, aproape 120 de cantine, la care mâncau peste 15000 persoane (masa de prânz) în afara celor 1000 de copii cu 3 mese pe zi. Într-un an de activitate, prin intermediul CARS-ului s-au distribuit în județul Iași, peste 3 600 000 mese, 126 000 kg de alimente numeroase obiecte de îmbrăcăminte etc.¹⁵.

O mare parte din ajutoarele primite din străinătate, deși unele urmăreau și interese politice, au fost îndreptate spre Moldova. În urma vizitei întreprinse de dr. Florica Bagdasar, ministrul sănătății în Suedia, Societatea suedeză "Salvați copiii" s-a angajat să întrețină până la noua recoltă 20000 copii din Moldova. În primele zile ale anului, a sosit în țară un prim și important transport suedez de alimente, medicamente și îmbrăcăminte, îndreptat în cea mai mare parte spre această zonă. Pentru centrele de copii din Iași s-au repartizat 7500 kg de zahăr, iar pentru spitalele din localitate, 1000 paturi¹⁶.

11. "Monitorul Oficial", Partea III (dezbaterile Parlamentare), nr. 37, ședința din 26 februarie 1947, p. 589.

12. Ibidem.

13. "Monitorul Oficial", Partea 1, nr. 68 din 22 martie 1947

14. Petre Țurlea, *Reconstrucția țării (1944-1947). Activitatea organizațiilor de masă democratice din județele Moldovei*, în "Anuarul Institutului de Istorie și Arheologie A. D. Xenopol", Iași, tom XXI, 1984, p.30. Asemenea cantine suedeze s-au înființat și în județul Covurlui ("Arhivele Securității", București, 2002, p. 276).

15. *Știți ce a făcut până în prezent CARS-ul din Iași?* în "Lupta Moldovei", 29 octombrie 1947.

16. *20 de vagoane de alimente și îmbrăcăminte trimise din Suedia pentru copiii din Moldova*, în "Lupta Moldovei" 5 ianuarie 1947; *Guvernul a îndreptat toate ajutoarele trimise de poporul suedez spre Moldova*, în "Lupta Moldovei", 28 ianuarie 1947.

Chiar și ajutoarele venite din străinătate au fost motiv de discordie între Crucea Roșie Română, care nu era încă controlată de comuniști, și CARS-ul, obedient puterii comuniste. O mare problemă era distribuirea ajutoarelor trimise de "imperialiștii anglo-americiani". Vasile Luca a ținut să-i instruiască personal în acest sens pe membrii CARS: "trebuie să spunem fiecărui țăran că ciocolata aceasta de acolo e una, dar când cerem grâu nu ni se dă, caută să înfometeze și să cumpere conștiința lui împotriva democrației și a guvernului cu ciocolata."¹⁷

Țările vecine, URSS, Cehoslovacia, Polonia, Iugoslavia, Bulgaria și Ungaria, deși confruntate și ele cu mari lipsuri, au trimis unele ajutoare sau au găzduit copii români din zona lovită de secetă. Guvernul SUA a trimis, în martie 1947, ajutor constând în hrană pentru 50000 persoane pe timp de 16 zile, în pachete de alimente condensate și conservate¹⁸. La începutul lui aprilie a sosit la Iași, așa cum aprecia "Lupta Moldovei", darul poporului englez, constând în hrană pentru studenți, elevi și spitale¹⁹. S-au mai primit ajutoare din Franța, Olanda și Elveția²⁰.

Arhivele dețin înregistrări, uneori laconice și seci, altele de un tragism impresionant pe această temă. O notă informativă, din 4 februarie 1947, adresată Ministerului de Interne vorbește tocmai despre nemulțumirile populației. În special, știrile din Moldova erau caracterizate ca "foarte dureroase". În această zonă, porumbul se vindea cu 20-25000 de mii de lei kilogramul, cerealele trimise de guvern se dovedeau insuficiente, în timp ce foametea și lipsurile se arătau necruțătoare. În consecință, se semnalau cazuri în care populația se hrănea cu făină de ghindă sau turte de floarea soarelui provenite de la fabricarea uleiului ("și chiar această nutriție nu și-o pot permite decât o dată la 2-3 zile"). În județele Botoșani, Dorohoi, Tecuci și Buzău apăruseră cazuri mortale de inanție. Anumite familii de moldoveni credeau că pot depăși criza părăsindu-și gospodăriile și îndreptându-se spre alte regiuni, în care sperau să-și asigure hrana zilnică²¹.

Aceste veritabile refugii luau proporții, grupurile fiind tot mai numeroase, punând autoritățile într-o vădită dificultate. Zonele vizate de cei plecați să se aprovizioneze erau îndeosebi Bihorul, Banatul și Oltenia. Gările din Oradea, Arad, Timișoara, Craiova, Roșiorii de Vede au fost spre sfârșitul lunii noiembrie

17. Apud Florian Banu, *op cit*, p. 149

18. "Lupta Moldovei", 18 martie 1947.

19. *Ibidem*, 3 aprilie 1947.

20. *Ibidem*, 29 octombrie 1947. Din Argentina s-a achiziționat porumb la prețuri ce depășeau prețurile mondiale, statul român fiind păgubit cu patru milioane de dolari (Florian Banu, *op.cit.*, *art.cit.*, p. 143.

21. Gheorghe Onișoru, *Foametea din 1947. Moldoveni în Banat*, în "Analele Sighet", III, *Anul 1946, Începutul sfârșitului*, București, 1996, p.236.

și începutul lunii decembrie 1946 asaltate de așa-zișii "trăistari", oameni veniți cu traista după alimente.²² Aceste plecări în masă au îngrijorat autoritățile comuniste deoarece "de această situație au început să profite membrii partidelor din opoziție care în mod fățiș provoacă populația la acte de nesupunere, manifestări rasiale, în scopul de a discredita guvernul și regimul democratic".²³ Situația populației din Moldova devenise de ne suportat. În decembrie 1946, Inspectoratul de Jandarmi Suceava raporta că din cauza lipsei cerealelor, o parte din populație se hrănește cu apă și sare. În județul Dorohoi, din totalul de 45 de comune, în 39 din ele populația se confruntă cu mari lipsuri. În comune precum Coțușca, Borzești, Avrămeni, oamenii nu mâncau decât o dată pe zi. Din județul Botoșani plecaseră din cauza foametei 136 de familii întregi și numeroși capi de familie²⁴.

"La punctele unde sunt instalate cordoane de baraj pentru trenurile foamei, Filași-Piatra, în timpul operațiilor de control și confiscare se petrec scene penibile și cu adevărat înduioșătoare. Noaptea, când sosesc trenurile foamei în aceste gări, se aud până departe vaiete, blesteme și tot felul de sudălmi adresate Armatei și celor ce le iau sacii cu cereale atât din partea celor năpăstuiți cât și din partea călătorilor, care se asociază la vociferări și huiduieli în masă. Aceste scene sfâșietoare, ce se petrec la controlul fiecărui tren, au ecouri serioase în masa publicului călător. Cu ocazia acestor operațiuni se comit și tot felul de abuzuri, astfel:

- celor ce li se confiscă cerealele nu li se lasă nici cotă liberă de transport (20 kg mălai și 3 kg pâine);
- sacii sunt aruncați din tren, se rup, iar cerealele se împrăștie prin zăpadă sau noroi;
- pentru cerealele confiscate, nu se eliberează nici un fel de dovadă din care să rezulte cantități le ridicate și nici nu se achită contravaloarea;

Chiar călătorii care transportă mai mulți saci renunță la reclamație dacă reușea să scape măcar unul. Se fac comentarii defavorabile pentru motivul că din Moldova li se dă autorizație de călătorie pentru a veni în Oltenia și a cumpăra cereale. De asemenea, în localitățile excedentare li se îngăduie achiziționarea de cereale la libera tranzacție și în gări se permite încărcarea, pentru care se plătesc taxe de transport, iar la punctele de baraj li se confiscă tot ce cu mari sacrificii și cheltuieli au putut achiziționa"²⁵.

22. Iorian Banu, *op cit*, p. 145.

23. Arh.N.I.C., " Fond Inspectoratul Regional de Jandarmi, dosar 253, 1946, p. 43

24. *Ibidem*, f. 592

25. *Ibidem*, f.240. În ultima vreme istoria orală ne aduce informații relevante despre problema foametei din anii 1946-1947.

Situația catastrofală este surprinsă și în nota Siguranței din 5 iulie 1947, în care se comenta că sătenii din mai multe comune ale județului Tecuci, din cauză că s-au hrănit numai cu verdețuri, au mâinile și picioarele umflate, fiind în stare gravă²⁶.

Plecarea moldovenilor spre sud-vest din noiembrie-decembrie 1946 a fost determinat de faptul că ultimele rezerve ale populației din Estul țării au fost epuizate. De aceea, numeroși țărani și-au pus speranța de a se putea aproviziona cu cereale din zonele așa-zise excedentare, Oltenia și Banat. Printr-o scrisoare trimisă de Direcția Poliției de Siguranță, cu nr. 301 266/ din 12 octombrie 1946 și adresată Ministerului Agriculturii și Domeniilor, Comisiei Comandamentului Unic pentru combaterea secetei, în legătură cu aflulul de populație afectată de secetă din Moldova în unele județe din Oltenia, se menționa că în zonă sosesc aproximativ 10000 de locuitori, în vederea aprovizionării cu grâu și porumb. Fiind în număr mare, aceștia aglomerează trenurile de pe liniile Craiova-Calafat, Craiova-Tumu Severin și Piatra Olt-Corabia, răspândindu-se în comunele din județele Dolj, Romanați și Mehedinți, de unde cumpără cereale, plătind prețuri foarte mari și ridicând zilnic din aceste județe circa 200 de vagoane de cereale²⁷. "Acești locuitori, în ultima vreme, au devenit agresori, luând cu forța din gări vagoane goale pe care le încarcă cu cereale cumpărate de ei, după care se așează înaintea trenurilor de persoane, cerând ca locomotivele acestora să le fie puse la dispoziție pentru a-și transporta cerealele cumpărate"²⁸ Autoritățile se așteptau la aceste acțiuni ale populației, întrucât aveau numeroase semnale asupra realităților din Moldova. Astfel, în sinteza Inspectoratului General Administrativ Iași pe luna septembrie 1946 la capitolul Starea de spirit se constată faptul că "lipsa de alimente dă o stare de îngrijorare pentru majoritatea populației. În special pătura țăranimii, funcționarii și intelectualitatea trăiesc un adevărat calvar. Economatele fac eforturi, dar nici ele nu pot aduce alimente care pot fi acoperite de salariile actuale"²⁹. Cele mai afectate de secetă erau județele Iași, Fălciu și Vaslui. În aceste regiuni populația rurală locuia în mare parte în bordeie. Întinse zone erau ruinate și lipsite de alimente. Ca urmare a acestei situații s-au luat măsuri de scoatere a copiilor din aceste zone și cazarea lor în cămine sau la familii din regiuni neafectate de secetă, trimiterea de urgență a unor cantități de alimente în județele cele mai afectate, cât și acțiuni împotriva speculanților de vite. Aceștia, profitând de lipsa

26. Arh.N.I.C., Fond Ministerul de Interne, Direcția Administrației de Stat, dosar 55/1947, f.49.

27. Serviciul Român de Informații, *Cartea Albă a Securității, 23 august 1944-30 august 1948*, vol. I, București, 1997, p.324.

28. *Ibidem*

29. Direcția Județeană a Arhivelor Naționale (D.J.A.N.) Iași, Fond Inspectoratul General Administrativ Iași, dosar 4/1946, f.7.

de nutreț pentru animale și de disperarea oamenilor înfomețați cumpărau vitele la prețuri de nimic sau făceau troc, oferind un kilogram de grâu pentru kilogramul de carne.³⁰

Din nefericire pentru moldoveni, care își puneau speranțele în zonele mai puțin afectate de secetă și în acestea exista o stare tensionată, întrucât aici cerealele se rechiziționau pentru cote. Totuși, mișcările spre Oltenia și Banat căpătaseră deja o proporție de masă în toamna lui 1946. Astfel, prin nota informativă nr. 320 din 5 decembrie 1946, Legiunea de Jandarmi Vlașca informa Inspectoratul General al Jandarmeriei că "în județul nostru vin după cereale o mulțime de bărbați, femei și copii din regiunile secetoase, mai des din Moldova, aducând cu ei pentru vânzare fel de fel de articole de îmbrăcăminte și casnice, proprietatea lor, de care se dispensează numai pentru a avea făină și mălai. Alții care nu mai aveau ce vinde, vin în comune și cerșesc sau se angajează în serviciul celor care au, numai pe mâncare. Sunt într-o stare îngrijorătoare, dezbrăcați, slabi și bolnavi, alarmând starea de spirit de la noi, cărora le furnizează fel de fel de informații: că mor de foame, că nu li se dă nici un ajutor, că au vândut vitele și tot ce au avut etc"³¹.

Ajunși în Banat, unde existau încă surse de procurare a cerealelor pentru cei care aveau cu ce plăti, moldovenii se loveau de altă piedică: cea a transportului grâului și porumbului atât de greu obținut. Un incident grav s-a petrecut în seara zilei de 29 noiembrie 1946, în gara Timișoara. Astfel, câteva sute de moldoveni au ocupat trenul personal nr. 1096 cu cereale. Intervenția unui detașament de poliție, trimis de Chestură, s-a dovedit inefficientă, polițiștii fiind nevoiți să se retragă. Spiritele au fost liniștite în urma intervenției unei companii comandate de un maior, trimisă de Garnizoană. În cele din urmă trenul a putut părăsi gara dereglând totuși cu câteva ore mersul normal al altor garnituri³².

Inspectoratul de Jandarmi Craiova - semnalează că trenurile de persoane și marfă sunt aglomerate cu locuitori, din regiunile înfometate, porniți în căutare de cereale. Pe raza Inspectoratului însă sunt puțini și izolați. Operațiunile de evacuare continuă în liniște. În cadrul acestora, în gara Piatra-Olt s-au confiscat 210 kg de porumb, 125 kg de grâu, 202 kg făină de grâu, care au fost predate INCOP-ului. Nu s-au produs incidente.

Inspectoratul de Jandarmi Galați - informează că operațiile de triere a călătorilor și evacuarea lor din trenuri se desfășoară în ordine. Legiunea de Jandarmi Râmnicu-Sărat raportează că în ziua de 13 noiembrie 1946 s-au confiscat în gara Râmnicu-Sărat patru vagoane de porumb colectate din comuna Cărpiniș, județul Timiș pentru comuna Dumitrești Gudețul Râmnicu-Sărat). În

30. Florian Banu, *op.cit., art.cit.*, p. 142.

31. *Ibidem*, p. 104.

32. Apud Gh. Onișoru, *Foamea din 1946. Moldovenii...*, p. 239.

gărilor Adjud, Mărășești și Focșani au fost întorși din drum în ultimele 24 de ore un număr de aproximativ 350 locuitori care mergeau spre Oltenia și Muntenia³³. Se mai menționa faptul că populația județului Putna manifestă tendințe de agitație, datorită lipsei de alimente. De aceea, era necesară luarea de măsuri urgente de aprovizionare cu cereale de către autorități.

Inspectoratul de Jandarmi Timișoara, semnală că în ultimele 24 de ore au fost trimiși înapoi 60 de moldoveni. De asemenea, se mai menționa faptul că pe raza județului Timiș-Torontal se mai găseau aproximativ 100 de moldoveni³⁴.

Legiunea de Jandarmi Bacău raporta la 30 decembrie 1946: "sunt foarte dese cazurile când sunt văzute pe ulițele satului femei cu copii în brațe plângând de foame și locuitori adunându-se în fața primăriilor cerând să se aducă grâu și porumb că mor de foame".³⁵ În același timp Legiunea de Jandarmi Fălciu anunța că țăranii și-au pierdut și încrederea în guvern și că sunt foarte probabile mișcări de revoltă și avertiza: "cu puținele forțe ale Jandarmeriei și Poliției locale nu se vor putea opri masele înfometate".³⁶ Starea de spirit era similară și în Vaslui. În numeroase comune numărul celor lipsiți de hrană crescuse de la 50% la 85% și, ca urmare, furturile crescuseră considerabil. Autoritățile comunicau guvernului că mortalitatea crește îngrijorător și că se așteaptă din zi în zi la acte violente.³⁷

Principala grijă a autorităților din lunile decembrie 1946 și ianuarie 1947 nu era cum să asigure aprovizionarea ritmică a regiunilor înfometate, ci cum să-i împiedice pe oameni să plece după cereale în zonele excedentare. În regiunile secetoase au fost puse la dispoziția stațiilor CFR gărzi de jandarmi care să împiedice îmbarcarea locuitorilor în trenuri și deplasarea lor spre regiunile cu excedent de cereale. Inspectoratul de Jandarmi Galați raporta la 1 decembrie 1946 instalarea de gărzi în stațiile Galați, Brăila, Focșani, Tecuci, Mărășești.³⁸

În același timp situația din Moldova devenea tragică. Până în ianuarie, populația ce locuia de-a lungul Prutului se mai hrănea cu ciulinii de baltă, iar cei din apropierea pădurilor mâncau ghindă, dar în scurt timp și aceste "alimente" se terminaseră. Legiunea de Jandarmi Fălciu raporta, în data de 7 ianuarie, că în comunele județului "se văd oameni lipsiți de vlagă, care abia își mai pot duce picioarele, poticnindu-se la fiecare pas". În comuna Hoceni mai multe familii își astâmpărau foamea mâncând humă, iar în comuna Duda un locuitor a fost găsit mort de foame în locuință alături de o opincă pe care o mâncase pe jumătate.³⁹

33. *Ibidem*, p.240.

34. *Ibidem*.

35. Arh.N.I.C., Fond Inspectoratul Regional de Jandarmi, dosar 122/1946, f. 32.

36. *Ibidem*, f. 33.

37. *Ibidem*, f. 40.

38. *Ibidem*, dosar 97/1946, f. 22.

39. Florian Banu, *op cit*, p. 147.

Inspectoratul de Jandarmi Iași anunța că în cazul în care nu se aduc cereale, populația de pe teritoriul Inspectoratului riscă să moară de foame în proporție de 65-75%. Pe teritoriul județului Vaslui populația mânca la douătrei zile o zeamă din turte de floarea-soarelui, terci de țărâțe și făină de ghindă.

Pe fondul acestor suferințe cumplite ale majorității populației, un grup de afaceriști fără scrupule nu au ezitat să facă avere speculând lipsurile celorlalți. Deoarece o mare parte din negustorii care se ocupau cu specula de cereale erau evrei, Jandarmeria și Poliția anunțau cu îngrijorare o creștere a anti-semitismului.⁴⁰

Operațiunile Inspectoratului General al Jandarmeriei au continuat, rezultatele fiind centralizate din 24 în 24 de ore. Principalul lor efect a fost punerea situației sub control polițienesc la sfârșitul anului 1946, fără însă a se putea satisface nevoile de hrană ale populației. Fenomenul era departe de a fi stopat. Putem aminti situația din stațiile CFR Recea și Potcoava din județul Olt, unde tocmai coborâseră 1000 de înfomețați care au luat drumul spre Sud, luându-se măsuri pentru întoarcerea lor.

Cercetările despre foametea din anii 1946-1947 și plecările populației din Moldova în Sudul țării și Banat sunt încă în plină desfășurare, iar corelarea datelor de arhivă cu cele oferite de istoria orală, vor putea, fără îndoială, să ofere materialul suficient pentru o lucrare monografică asupra acestei realități din România în primii ani de după cel de-al doilea război mondial. Dacă în Basarabia - foametea a fost organizată de regimul sovietic, în Moldova dintre Carpați și Prut - autoritățile cu foarte mare greutate au reușit să facă față groaznicului calvar de care a fost bătută populația din această parte a țării. Unii istorici nu ezită să vadă în înfometare o componentă a impunerii comunismului⁴¹.

Dincolo de realitățile economice, de marile prefaceri înregistrate la nivelul structurilor sociale, starea de spirit a perioadei 1945-1946 a fost influențată de propaganda susținută de Putere și de Opoziție. "Zvonistica epocii a surprins marile frământări ale populației, temerile și speranțele ei⁴².

40. Ibidem, p. 148

41. Vezi în aceste sens Anatol Petrencu, *Înfometarea - element al politicii totalitarismului*, în "Arhivele Totalitarismului", nr. 3-4/1999, p.113-116; Elena Șiscanu, *Înfometarea și legea în R.S.S.M. (1946-1947) comunicare prezentată la simpozionul "Cercetare și istorie într-un nou mileniu"*, Galați, 3-5 mai 2001. Spre o astfel de concluzie ne pot conduce și punctele 13-14 din Directiva K.G.B. din 2 iunie 1947 pentru implantarea comunismului în Polonia; Vezi în acest sens, Gheorghe Buzatu, Mircea Chirițoiu - eds., *Agresiunea comunismului în România. Documente din arhivele sovietice (1944-1989)*, vol.I, București, 1998, p.77.

42. Gh. Onișoru, *op. cit.*, p.131.

Ne-am propus în continuare să selectăm câteva din temele propagandistice ale anilor de referință care au avut un impact deosebit asupra populației din Moldova. Aceste teme erau: "venirea americanilor", tema colhozului, însoțită invariabil de hrana la cazan și traiul în URSS, tema antisemitismului și atitudinii antiguvernamentale, fără a neglija și alte manifestări ale populației și mediilor politice.

Situația dificilă în care se găsea România și îndeosebi Moldova era considerată, de majoritatea locuitorilor, în strânsă legătură cu ocupația sovietică. Cum România era un stat mic, incapabil să facă față marelui vecin, speranțele populației se îndreptau spre SUA și Anglia. Pe parcursul războiului F.D. Roosevelt și W. Churchill anunțaseră, de mai multe ori, că odată cu încheierea păcii toate popoarele își vor recâștiga libertatea și vor fi slobode să-și hotărască destinul. De aici s-au hrănit speranțele românilor și a celorlalte popoare aflate într-o situație asemănătoare. Din nefericire, în scurt timp, speranțele s-au transformat în iluzii. Pe această problemă oferta istoriografică este bogată⁴³.

Tema iminenței războiului dintre sovietici și americani circula cu insistență în Nordul Moldovei. Din Buletinului informativ din decembrie 1947 al Inspectoratului de Jandarmi Iași în mediul rural această problemă îngrijora foarte mult pe locuitori⁴⁴.

Tema antisemitismului era și ea prezentă în acești ani, acreditându-se ideea că evreii au adus comunismul în țară, că din cauza lor s-a ajuns la dictatura roșie la noi. Aderenții extremismului naționalist au fost cei care au susținut această idee, iar relativul său succes trebuie pus și prin legătura permanentă dintre antisemitism și antisovietism. Într-un raport de activitate al organizației Botoșani a Frontului Plugarilor din 25 martie 1945, se consemna: "În tot județul există un curent antisemit chiar mai puternic ca în timpul legionarilor ca o consecință a persecuțiilor îndreptate asupra românilor"⁴⁵.

În Moldova se observau dificultăți în relațiile interetnice. În Regionalele locale ale PCR, se atrăgea atenția asupra dezvoltării unui spirit antisemit, care își făcea loc și printre membrii de partid. Cauza era în viziune a conducerii locale comuniste, faptul că "majoritatea comerțului este în mâna evreilor care practică o speculă deșănțată"⁴⁶. Puternice răbufniri antisemite se înregistrau în ianuarie 1946 în județul Roman, pe teritoriul acestuia fiind lanșați fluturași scriși

43. A se consulta între altele N. Baci, *Agonia României (1944-1948)*, Cluj-Napoca, 1990; FI. Constantiniu, *Doi ori doi fac șaisprezece. A început războiul rece în România?* București, 1997; Gh. Onișoru, *Vin americanii! - de la speranță la iluzie în România postbelică*, în "Anuarul Institutului de Istorie AD. Xenopol", Iași, tom XXXI, 1994, p.299-314.

44. DJAN Iași, Fond Inspectoratul General Administrativ, dosar 8/1947, f.211.

45. DJAN Iași, Fond Comitetul Regional Moldova, Frontul Plugarilor, dosar 1/1945, f.15.

46. Raportul este din ianuarie 1946; vezi D.J.A.N, Fond Comitetul Regional de Partid Moldova, dosar 1/1946, f.13.

de mână și chiar un manifest cu dimensiunile de 30 și 50 centimetri, intitulat Români. În cuprinsul lor erau aruncate o multime de invective la adresa evreilor⁴⁷.

Pe teritoriul unor județe cum au fost Dolj, Romanați, Ilfov, s-au răspândit manifeste intitulate "Ostași, plugari români" în care era demascată această jefuire a țării. "Toată recolta anului acesta (1945-n.n.), atât de bogată, - se scia în manifestul amintit - dar și cea din anul trecut, care geme prin hambare, ia acum calea grăbită spre sovietici"⁴⁸. La aceasta se adăugau jafurile și abuzurile practicate de soldații sovietici, care treceau pe teritoriul Moldovei și a întregii țări sau care staționau aici conform prevederilor Convenției de Armistitiu.

Unele comandamente militare sovietice, depășind prevederile Convenției de Armistițiu, săvârșeau acte de imixtiune în administrația românească. Astfel, pe teritoriul județului Putna Comandamentul militar sovietic din orașul Focșani controla întreaga activitate publică și dădea dispoziții cu privire la instalarea primari lor, aplicarea de amenzi, rechiziții de alimente⁴⁹.

La sate mulți țărani nu aveau pământ sau aveau insuficient, lipseau vitele și atelajele datorită rechizițiilor pentru front. Pe teritoriul județului Tecuci, se scia într-o notă informativă din 28 februarie 1945, "se simte lipsa cumplită a articolelor de primă necesitate și în special a articolelor de băcănie"⁵⁰. Într-o altă notă informativă din octombrie 1944 în județul Tutova, se menționa faptul că "agricultura mergea foarte slab și nu este însământată nici a cincea parte din suprafața arabilă... populația este agitată și în unele localități ca Untești-Bogdănești nu vrea să mai știe de autoritățile locale și nu colaborează cu acestea"⁵¹.

Populația din orașul Rădăuți "manifesta îngrijorare pe tema lipsei produselor de primă necesitate. Această situație se datorează lipsei mijloacelor de transport și speculei"⁵². Aceeași situație o raportează și Legiunea de Jandarmi Tutova prin care locuitorii orașului Bârlad sunt îngrijorați de faptul că "majoritatea produselor de primă necesitate nu se găsesc pe piață, iar cele care sunt au prețuri exagerate", îndeosebi cele de la comercianții evrei⁵³.

Toate aceste lipsuri făceau ca o parte a populației să fie receptivă la propaganda dusă cu tot mai multă insistență de FND care prin programul anunțat le oferea o speranță pentru viitor. Pe plan politic, în urma discuțiilor care au avut

47. *Idem*, Fond 1, Comitetul Regional PCR, Iași, dosar 1/1946, f.159.

48. Arh.N.I.C., Fond Inspectoratul General al Jandarmeriei, dosar 41/1944, f.3.

49. *Ibidem*, dosar 112/1944, f.31.

50. *Ibidem*, dosar 104/1944, f.112.

51. Direcția județeană a Arhivelor Naționale (DJAN) Vaslui, Fond Prefectura Județului Tutova, dosar 30/1944, f.10.

52. Arh.N.I.C., Fond Direcția Generală a Poliției, dosar 2/1945, f.45.

53. DJAN Vaslui, Fond Prefectura Județului Tutova, dosar 30/1944, f.10.

loc la Moscova în ianuarie 1945, cu ocazia vizitei lui Gheroghe Gheorghiu-Dej în capitala Uniunii Sovietice, s-a apreciat că în acel moment numai un guvern al FND poate salva țara care se afla în pragul prăbușirii⁵⁴.

La începutul anului 1945 în mai multe județe din Moldova funcționarii administrației locale și a instituțiilor de ordine publică nu mai recunoșteau autoritatea guvernului. Ei refuzau să execute ordinele primite conformându-se doar dispozițiilor transmise de conducerea forțelor FND care le incitau la acțiuni ilegale în vederea înlăturării autorităților locale. Astfel, într-un Buletin Informativ de la sfârșitul anului 1944 al Legiunii de Jandarmi Tutova se sublinia că "unii membrii ai gărzilor patriotice lucrează pe cont propriu..." . "Multe elemente dubioase, cu trecut negru, foști condamnați la pedepse criminale, (cazul lui Madrichi Vasile - șeful găzii patriotice din comuna Untești-Bogdănești) fac percheziții de la sine putere, iar lucrurile ridicate de la locuitorii pașnici le împart între ei"⁵⁵.

FND nu s-a limitat numai la atragerea muncitorilor, a populației de la orașe, ci și-a îndreptat atenția și spre țărănime. Pentru atragerea ei, programul FND preconiza realizarea imediată a reformei agrare. Se prevedea confiscarea și nu expropriere a moșiilor peste 50 ha, iar cele care aparțineau criminalilor de război se confiscau în întregime. Se exceptau de la confiscare pământurile bisericilor, mănăstirilor și monarhiei pentru a nu îndepărta aceste instituții de FND și a folosi influența lor în rândurile populației. "Țăranul are un atașament religios și e periculos să-l ridicăm împotriva noastră [...]. Și dacă și popii vor fi alături de noi, nu există forță care să împiedice reforma agrară"⁵⁶.

Diferite categorii de cetățeni, sătule de anii războiului, care însemnau sacrificii de tot felul, sperau că sfârșitul care se apropia va aduce schimbările radicale în viața lor. De aceea erau dornici să participe la realizarea cât mai rapidă a acestor transformări. În plus, mijloacele de informare erau limitate aproape în exclusivitate la presa FND , celelalte ziare fiind cenzurate sau chiar interzise. Ziarele "Scânteia", "România Liberă", "Libertatea", la care se adăugau cele din provincie, dar de aceeași orientare, desfășurau o intensă propagandă în anii 1945-1946 pentru atragerea unor categorii largi ale populației și pentru denigrarea partidelor din afara FND , îndeosebi PNT și PNL.

Disponibilitatea categoriilor largi de cetățeni de a participa la realizarea transformărilor în care-și puneau mari speranțe a fost folosită de FND, care a atras prin diverse căi o parte a acestor păături sociale. La începutul anului 1945 acestea erau prezente deseori în stradă, la mitinguri și manifestații. Până la sfârșitul lunii ianuarie la aceste manifestații muncitorii își exprimau îndeosebi

54. Ioan Scurtu (coord.), *România. Viața politică în documente*. 1945, București, 1994, p.89.

55. DJAN Vaslui, Fond Prefectura Judetului Tutova, dosar 30/1944, f.10.

56. Ioan Scurtu (coord.), *Op. cit.*, p.83, 87.

revendicările lor de natură economică, precum majorarea salariilor, aprovizionarea întreprinderilor cu materii prime, înghețarea prețurilor.

În februarie 1945 observăm că revendicările economice trec pe locul doi, primele lozinci scandate la adunările organizate din inițiativa FND erau cele legate de preluarea puterii politice. Desigur că cei mai mulți dintre participanți la aceste manifestații veneau din dorința sinceră de a contribui la rezolvarea unor probleme ce îi interesau la acea vreme. Dar FND nu și-a limitat activitatea doar la atragerea și lămurirea diverselor categorii ale populației, ci, de foarte multe ori, s-a folosit și de alte mijloace ca șantajul cu concedierea, cu privarea de unele drepturi etc.

Populația din orașul Galați, se scria într-un document al vremii, "mocnește" și se arată profund nemulțumită de această situație, dar nu are nimeni curajul de a spune ceva, de teama terorii. FND a creat un oficiu de aprovizionare, iar atunci când se aduceau pe piața locală lemne, gaz, cartofi, nu se distribuiau decât celor înscriși în Front sau celor care consimțeau să se înscrie. Astfel, starea de spirit a populației din oraș este dominată de o nemulțumire generală⁵⁷.

Prin convingere sau presiune, influența FND în rândurile populației crește. În primele luni ale anului 1945 în mai multe orașe ale țării ca București, Brăila, Bacău, Constanța, Botoșani, Roman au avut loc mitinguri la care au participat câteva mii de oameni, ceea ce îngreuna desfășurarea vieții normale și producea perturbări în economia țării. Aceasta l-a determinat pe primul-ministru Nicolae Rădescu, ca, în discursul rostit la 11 februarie 1945, să facă apel la păstrarea calmului și disciplinei: "Orice agitații - spune a el - trebuie să înceteze, fiindcă astfel se pune în primejdie ființa țării. Pentru satisfacerea de ambiții politice este criminal să se împingă tot neamul la pierzanie. Nu ne putem apăra împotriva nenorocirilor ce ne pândesc decât prin solidaritate, printr-o conlucrare a tuturor"⁵⁸, aprecieri care, din păcate, datorită conjuncturii interne și externe, au avut un slab ecou. În acest timp, FND își intensifica acțiunile pentru răsturnarea guvernului și la intervenția hotărâtă a URSS prin trimisul său la București, A. Vâșinski, este instalat la 6 martie 1945 un guvern procomunist condus de P. Groza, ceea ce anunța "sfârșitul treptat al democrației românești".

Măsurile luate de noul guvern în vara anului 1945, în vederea blocării cerealelor din gospodăriile țăranilor au declanșat noi nemulțumiri, aceasta în condițiile în care seceta din Moldova amenința întreaga producție de porumb - fapt menționat în nota informativă a Legiunii de Jandarmi Tecuci din iulie 1945⁵⁹.

57. Arh.N.I.C., Fond Inspectoratul General al Jandarmeriei, dosar 104/1944, f.83.

58. Ioan Scurtu (coord.), *Op. cit.*, p.142.

59. Arh.N.I.C., Fond Inspectoratul General al Jandarmeriei, dosar 104/1944, f.197.

La orașe, prețurile ridicate constituiau "punctul nevralgic al vieții de toate zilele", de vină fiind haosul economic și speculanții: "România este o țară bogată", "dar aruncată în criză de câțiva inconștienți care până azi au profitat de război, acum profită de dezastrul economic, îmbogățindu-se și mai mult pe spinarea și în dauna populației muncitoare" - se arată în notele informative ale Inspectoratului General al Jandarmeriei⁶⁰.

Mentținerea secetei în Moldova, conducea, în august 1945, la concluzia că producția de porumb scontată, la fel ca și cea de fasole, era total compromisă, țăranii erau nevoiți să suporte și regimul rechizițiilor și afimentarea trupelor informând organul superior de faptul că funcționarii comentau discrepanța ce se crease între salariile jandarmilor cuprinse între 50 000-70000 de lei și cele de la CFR, acolo unde un lucrător de linie prime a 120 000 lei pe lună⁶¹.

Funcționarii publici se aflau într-o situație dificilă, suportând privațiuni imense. Ei solicitau fie mărirea salariilor, fie înghețarea reală a prețurilor, având credința că o soluție era posibilă prin aplicarea grilei de la CFR. Comercianții, în schimb, erau "în continuă stare înfloritoare", consumatorii fiind "la discreția" lor.

Pentru a doua jumătate a lunii august 1945 în darea de seamă a Inspectoratului Regional de Poliție Galați se sublinia faptul că satele erau pline de oameni veniți să se aprovizioneze pentru iarnă, prilej de care țăranii au profitat, ridicând considerabil prețurile. La un sac de grâu în doar trei, patru săptămâni crescuse prețul de la 4000-5000 lei la 20000-25000 lei, iar fasolea se vinde a 800-1000 lei kilogramul. De aceea la sate domnea o stare de nemulțumire, ca urmare secetei, rechizițiilor și prezenței soldaților sovietici. Multora le era frică să iasă la muncile agricole pentru că aceștia îi prindeau și îi deposedau de unele lucruri.

O situație tragică se înregistra în Nordul Moldovei, acolo unde frontul făcuse ravagii încă din vara anului 1944. În septembrie 1945 lipseau alimentele de primă necesitate, iar specula înfloreau. Funcționarii publici, "al căror salariu nu se achita niciodată la timp", resimțeau lipsa banilor necesari pentru aprovizionarea de iarnă cu lemne, îmbrăcăminte și alimente, nemulțumirile lor conducând la "adevărate frământări". Cu toate că guvernul a acordat muncitorilor un ajutor pentru iarnă, aceștia se confruntau, în continuare, cu aceeași lipsă a produselor de primă necesitate. În Moldova, starea comercianților era "în contrast" cu a restului populației, în timp ce la sate blocarea cerealelor și colectarea vitelor conducea chiar spre incidente cum s-a întâmplat în județul

60. Ibidem.

61. Vezi nota nr. 216 din august 1945 a Legiunii de Jandarmi Covurlui, în Arh.N.I.C., Fond Inspectoratul General al Jandarmeriei, dosar 104/1944, f. 207 .

Roman, acolo unde delegații veniți să colecteze vitele au fost maltratați de săteni⁶².

Tuturor acestor frământări puterea instalată la 6 martie 1945 continua să le răspundă prin apelul la formule propagandistice, dând vina pe patroni și moșieri, cât și printr-o campanie de telegrame de adeziune și prin acțiuni de strângere de noi membri pentru PCR și aliații lui, prin orice mijloace. Astfel, la Rezoluția adoptată la Conferința Națională a PCR din octombrie 1945, se menționa speranța pentru o viață mai bună și mai demnă în marea operă de refacere a țării⁶³. Toate "binefacerile" urmau să se împlinescă în cazul victoriei comuniștilor în alegeri⁶⁴.

În această perioadă circula o broșură prin care se aducea la cunoștința populației că la sate se adăposteau nu mai puțin de 7 categorii de așa-ziși reacționari, și anume: "moșierii expropriați în 1945, chiaburii, speculanții și afaceriștii, foștii legionari și antonescieni, agenții partidelor zise istorice, PNT și PNL, funcționarii și cei care din neștiință sunt uneltele adevăraților reacționari"⁶⁵, pentru a lupta împotriva "reacțiunii" de la sate. Prin cele mai variate mijloace, s-a încercat și transformarea Frontului Plugarilor într-un partid - organizație de masă, cifrele fiind edificatoare. În decembrie 1945, în Regionala Moldova cu 12 județe, în mediul rural Frontul Plugarilor avea 215 536 membri, față de doar 17 852 câți erau pe listele PCR. Evident, majoritatea erau înscriși de formă⁶⁶.

Pentru surprinderea, cât mai exactă, a realităților sociale din țară, apelul la *sintezele* informative ale organelor de interne dezvăluie, și pentru anul electoral 1946, prefaceri și frământări care au afectat întreaga populație. Din Nordul Moldovei, Inspectoratul de Jandarmi Suceava semnala principalele dificultăți din lumea satelor, în luna februarie 1946, care sintetizate, se refereau la lipsa alimentelor și în special a porumbului, a articolelor de îmbrăcăminte și încălțăminte ("familiile numeroase de câte 4-5 persoane folosesc un rând de haine și încălțăminte, pe rând"), locuințele insalubre (în județele Botoșani, Baia și Dorohoi, pe unde trecuse linia frontului), lipsa semințelor pentru însămânțările de primăvară, precum și faptul că unii preoți solicitau sume exagerate pentru serviciile prestate. Populația urbană se lovea, pe lângă imposibilitatea găsirii unor surse de câștig, de aceeași lipsă a alimentelor și a articolelor indispensabile⁶⁷.

62. Vezi nota informativă a Inspectoratului de Poliție a Moldovei de Nord pe luna septembrie; *Ibidem*. dosar 403, f.165-170.

63. Petre Țurlea, *op. cit.*, p.25,41.

64. XXX, *Comuniștii și proprietatea particulară*, București, 1946. p.21.

65. *Lupta împotriva reacțiunii la sate*, București. 1948, p.5-20.

66. DJAN Iași, Fond 1 Comitetul Regional Frontul Plugarilor Moldova, dosar 3/1945, f.102.

67. Arh.N.I.C., Fond Inspectoratul General al Jandarmeriei, dosar 108/1946, f.179.

Măsurile încercate de guvern pentru a asigura protecția măcar pentru funcționarii statului, prin creșterea salariilor la începutul lui martie 1946, s-au dovedit, în condițiile crizei economice, profund ineficiente. În acest timp, Inspectoratul de Jandarmi Iași semnală, în nota informativă numărul 841/14 martie 1946, că locuitorii își manifestau nemulțumirea deoarece surplusul de cereale li s-a blocat în toamnă la prețul oficial. Totodată, vitele au fost ridicate conform Convenției de Armistițiu, așa încât în prezent nu mai au ce să vândă și nici banii necesari ca să-și poată cumpăra unelte agricole⁶⁸.

În aceste condiții, opoziția față de comunism înregistrată la unii locuitori din lumea satelor din anumite județe ale Moldovei nu trebuie să surprindă. Starea de spirit a țăranimii era contrară FND-ului, majoritatea locuitorilor înregimentându-se în PNȚ. Aceste realități erau dublate de ceea ce se întâmpla în mediul urban pentru că, de exemplu, organizația județeană Rădăuți a PCR considera că intelectualii, ofițerii, elevii, studenții și orășenii reprezintă "reacțiunea care era concentrată în magistratură, armată, administrație și școli"⁶⁹.

Un caz special s-a înregistrat în rândul studenților ieșeni prin asasinarea în noaptea de 19/20 martie 1946 a studentului la Medicină Sergiu Iacovlov, fruntaș al tineretului țăranist al organizației Iași. Vestea uciderii sale de poliția vremii a determinat mari manifestații și agitații de protest în Capitala Moldovei în ziua de 21 martie. Corpul său a fost depus la Biserica Sfântul Spiridon din curtea spitalului, un mare număr de studenți trecând prin fața sicriului. Deoarece înmormântarea urma să se facă la Botoșani, o coloană de câteva mii de studenți a condus sicriul până la capătul Păcurarilor, de unde a fost luat cu o mașină de către familie⁷⁰. Prezent la înmormântare, cunoscutul economist Gh. Zane relatează în memoriile sale că "populația Iașului formată din mici meseriași, negustori de cartiere, muncitori de la Atelierele CFR, de la Regie și studenți era în cea mai mare parte ostilă noului regim și autorităților sale"⁷¹.

De altfel, în lunile următoare, incidentele și manifestațiile deschise cu caracter anticomunist ale studenților vor crește în orașele Cluj, Timișoara, București și Iași cu prilejul zilei de 10 mai. În mediile studentești se ducea o campanie sistematică de lansare de zvonuri. În Universitatea din Iași circulând îndeosebi ziarele "Dreptatea", "Liberalul" și "Jurnalul de dimineață" deși erau restrânse ca tiraj, iar în provincie acestea ajungeau foarte greu.

Țăranii așteptau încă, la un an de la legiferarea reformei agrare, primirea titlurilor de proprietate, iar la orașe, funcționarii își puneau unele speranțe în

68. DJAN Iași, Fond Legiunea de Jandarmi, dosă 107/1946, f.7.

69. Ibidem, Fond 1 Comitetul Județean PCR Iași, dosar 1/1946, f.271 (raport din martie 1946).

70. Liviu Mărgineanu, *Ofensiva comunistă în Moldova*. în "Analele Sighet III", *Anul 1946-începutul sfârșitului*. București, 1996, p.508.

71. Gh. Zane, *Memorii*, București, 1997, p.125.

aplicarea noului statut al lor în privința unor creșteri salariale, întrucât scumpirile îi aduseseră în postura de a vinde obiecte casnice pentru a-și putea cumpăra hrană.

Funcționarii publici erau afectați de discrepanța dintre salarii și prețuri, echivalentul retribuției pe o zi ajungând pentru a fi achiziționat doar o jumătate de kilogram de mălai sau fasole, aceasta în timp ce economatele continuau să fie slab aprovizionate. Pentru muncitori, pe lângă problema salariilor, alte motive de îngrijorare erau determinate de faptul că unele întreprinderi nu respectau clauzele cuprinse în contractele colective de muncă, iar economatele distribuiau inechitabil alimentele și articole de încălțăminte (care erau de altfel în cantități insuficiente), că rațiile erau prea mici în raport cu munca prestată, că anumite societăți industriale începuseră să-și închidă porțile din cauza lipsei cerealelor pe care trebuiau să le distribuie muncitorilor.

Răsfoind sporadic ziarul "Scânteia" din acești ani se observa apariția frecventă a unor minuscule știri de genul "Astăzi este valabilă cartela de pâine nr...". Asemenea mici note apăreau însoțite uneori cu mici avertismente privind ajutorarea copiilor și flămânzilor din Moldova ("Marea Foamete") sau cu anunțuri triumfaliste care relatau preocupările noii Puteri: cantine ieftine pentru mineri, pentru muncitorii de la S.T.B. sau Malaxa etc.

Din anii 1946-1947 au apărut cartele pentru pâine, în diverse culori, care desemnau cantități zilnice diferențiate. Cele de culoare maro însemnau 500g de pâine și erau acordate "muncilor grele": mineri, siderurgiști, pavagii, țapinari. Bonurile de culoare mai deschisă, mai pastelate, dar care însemnau cantități mai mici de pâine vizau persoanele care lucrau în meserii mai "ușoare": medici, profesori, funcționari. Desigur, că au existat persoane care nu aveau dreptul la cartelă din motive adeseori antagonice: activiștii de partid, milițienii, securiștii, chiaburii, foștii industriași, toți cei pătați, cu inaderență la noul regim. Paralel cu sistemul cartelelor a existat și achiziționarea "pe puncte" a unor produse nealimentare: bocanci, costume, izmene, unelte casnice. Tocmai de aceea, în acești ani, presa din țările Cortinei de Fier, vitupera împotriva Planului Marshall (în fapt investiții directe ori de portofoliu către țările Vestice afectate de război) și preamărea ajutorul "dezinteresat" al URSS. Epoca era înțesată de triumfalism, de "lupta pentru pace" împotriva trădătorilor de război, dar și împotriva "dușmanilor interni și externi".

Discrepanța dintre prețurile produselor agricole și cele comercializate prin rețeaua magazinelor de la orașe, ce acționa în defavoarea sătenilor conducea la lipsuri mari în mediul rural la capitolul îmbrăcăminte și alimente, determinând noi surse de tensiune între sat și oraș. Astfel, postul de jandarmi Rotopănești raporta în acest sens, legiunii de Jandarmi Baia, în decembrie 1946, că "produsele rurale ale cetățenilor față de cele de la oraș sunt inferioare și nu se poate

face față în raport cu prețurile care urcă zilnic". O altă nemulțumire era legată de injustițiile și abuzurile comise pentru înfăptuirea reformei agrare care "a dat pământ la mulți oameni ce nu aveau dreptul"⁷².

Organizația județeană Baia a PCR, sublinia, în urma alegerilor de la 19 noiembrie 1946, că toate neajunsurile cu care se confrunta populația zonei s-au răsfrânt negativ asupra guvernului. Intelectualii satelor, preoții și funcționarii, cu mici excepții, au făcut în mare parte jocul opoziției⁷³.

Starea de spirit a locuitorilor din Moldova era, așadar, agitată, determinată de distrugerile războiului și prezența trupelor sovietice care au accentuat criza social-economică ce a dus la scăderea drastică a nivelului de trai și la inflație. Pe acest fond, nemulțumirile, neliniștile, dar și marile speranțe, au impulsionat actul propagandistic și fantezia. Temele mari au fost antisovietismul, deportarea în URSS, colhozul, și implicit, declanșarea unui război între URSS și SUA. În unele județe din nordul Moldovei s-au înregistrat și unele accente antisemite, folosindu-se din plin zvonul, colportat cu sprijinul preoților și învățătorilor. Toate aceste teme au prins rădăcini în electorat, rezultatele văzându-se în alegerile din 19 noiembrie 1946, când mulți locuitori din zonă s-au manifestat împotriva comunizării țării. Prin urmare, Moldova reprezenta întruchiparea "durerilor înăbușite" și a experimentelor comuniste ce se profilau la orizont.

72. Arh. N.I.C., Fond Inspectoratul General al Jandarmeriei, dosar 92/1946 f. 65-66.

73. DJAN Iași, Fond 1, Comitetul Regional PCR Iași, dosar 1/1946, f. 87.